Чытайце: Такое не забываецца · Добрыя яблыкі не падаюць з неба · Мая кар'ера

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 26 (435) | ГОД IX | 28 ЧЭРВЕНЯ 1964 г. | ЦАНА 60 ГР.

ВЯЛІКАЯ РЭЧ

Корпаючыся ў матэрыялах на тэму арганізаваных зараз масава клубаў прэсы і кніжкі «Рух», я заўважыла адзін знамянальны факт. Вось ён: 70% усіх газет у краіне пападае ў рукі чытача з пунктаў продажу «Рух» (клубы і кіёскі), 11% — з падпіскі «Руху», (такую падпіску можа наладзіць кожны кіёск «Руху»), і толькі 19% — чытаем з падпіскі праз пошту.

Пастараемся прачытаць, што крыецца за гэтымі трыма лічбамі.

Вядома агульна, што клубаў і кіёскаў «Руху» яшчэ паўгода таму было многа ў гарадах і дзе-ні-дзе на вёсках, але такіх, якія мы залічваем да мястэчкаў. Значыць, упрошчваючы справу можна сказаць, што 30—40% гарадскога насельніцтва паглынала 70% усіх газет. Так як падпіска праз «Рух» была магчыма таксама толькі ў гарадах, то працэнт чытаных тут газет узрасце: 70+11=81.

Практычна адзінай магчымасцю, каб газета дайшла на вёску асталавалася паштовая падпіска. Так яно і было.

І на гэтых, можа даўгаватых крыху лагічна-матэматычных вылічэннях хачу будаваць свой тэзіс аб чытальніцкай рэвалюцыі ў вёсцы, магчымай дзякуючы клубам і кіёскам прэсы «Рух».

Аб клубах гэтых многа гаворыцца. Здаецца аднак, што навыварат. Проста няясна выкладаецца справа людзям, якім прыпадносяцца клубы.

Клубы прэсы і кніжкі «Рух» — гэта вялікая рэч і з вялікай перспектывай. Але ў нас, калі мова аб клубах, дык абавязкова аб каве, мяккіх крэслах. А іншае (і сапраўды найважнейшае) памінаецца. Менавіта памінаецца факт, што клубы прэсы — гэта клубы прэсы. Інтэнцыя тых, хто дае грошы на такія клубы — гэта пашырэнне чытальніцтва газет і папулярных наштодзень кніжак. Гэта магчымасць доступу да кожнай газеты (клубы атрымліваюць шырокі каталог газет, аб якіх да часу ўзнікнення клуба ніхто не чуў). Гэта магчымасць атрымаць газету хутка (ужо ў 9—10 гадзін раніцы клубы атрымліваюць свежыя газеты). Гэта ўрэшце сітуацыя, калі газета ідзе сама да людзей, сама шукае кантактаў, сама напрашваецца. Вось што самае важнае ў клубах. Не кава, хоць калі ласка, і не варта сапраўды спрачацца (што цяпер вельмі часта робім) ці вясковы чалавек можа піць каву ці не, ці трэба яго вучыць гэтаму ці не.

Я энтузіяст клубаў прэсы на вёсцы і вельмі здзіўляюся людзям, асабліва дзеячам культуры, якія баяцца клубаў, баяцца грошай. 40 тысяч злотых (столькі ў сярэднім каштуе арганізаваць адзін клуб) на вуліцы не валяюцца. Адкуль жа тады ў нас такое дзіўнае становішча да справы клубаў — непрыязнае, падазронае. Расказвалі мне смешны і сумны разам, бо сапраўдны анекдот: выслухалі культурныя ўраднікі слоў аб клубах і, зморшчыўшы мудра лоб, пытаюць: а скажыце, чаму вам так залежыць, каб у нас былі клубы, што за гэтым скрываецца? Прабачце, пытанием на пытанне: каму — «вам»? Выяўляю сакрэт — Беластоцкае прадпрыемства прэсы «Рух» дэфіцытовае, але ў іншых ваяводствах — не. Мы цяпер бяром грошы, выпрацаваныя, напрыклад,

(Працяг на стар. 4)

МАРК СМАГАРОВІЧ

СЫНОК

Надзяваць пратэзы памагае
Раніцою мне сынок заўжды.
Усяго пяць год мой хлопчык мае,
Пойдзе ў школу ён праз два гады.
Толькі б не было вайны ніколі,
Будзе шчаслівейшым за мяне,
Вырасціць такі ўраджай на полі,
Што не бачыў нават я і ў сне.
Хай сабе ён будзе інжынерам,
Хай сабе паступіць на завод, —
Стане ў шэсцьдзесят пенсіянерам,
А не так, як я... у дваццаць год.

Нам па 18 год... фота М. Тарасевіча Белавежа

ПАД БЕЛАВЕЖСКІМІ СОСНАМІ

Напэўна можна разважаць, ці бібліятэкарскія семінары для кіраўнікоў грамадскіх бібліятэк і паветовых інструктараў, працуючых у нацыянальных асяроддзях, апраўдваюць надзеі арганізатара. Але семінары такія сталі ўжо традыцыяй, а традыцыя мае ў нас свае правы і сваю сілу.

Ваяводская бібліятэка, якая арганізуе і фінансуе (у гэтым годзе супольна з ТППР) семінары, самым такім сваім падыходам да нацыянальнага чытальніцтва робіць вялікую работу, выказвае вялікі клопат у папулярызацыі беларускай, украінскай, літоўскай кніжкі на Беласточчыне. (Іншыя ваяводствы, дзе жывуць нацыянальныя меншасці, такіх семінараў не праводзяць). З папрокам можна выступіць аднак да бібліятэкараў. Іх пасіўнасць (вывад з семінара) — відавочная. Праўда, інвенцыя, неспакойны характар дырэктара Ваяв. Бібліятэкі Малеўскага і на апошнім семінары ў Белавежы 8—9 чэрвеня змусілі ўдзельнікаў думаць, гаварыць і... сароміцца. Сароміцца сваёй незнаёмасці спраў бібліятэкарскай працы. Выявілася неразуменне некаторымі бібліятэкарамі іх заданняў.

Вось дыялаг з кіраўніком бібліятэкі ў Нурцы - станцыі, справакаваны дырэктарам Малеўскім (падаю прыблізна).

Дырэктар: — У вас як чытаюць беларускія кніжкі?

Бібліятэкар: — Мала.

Дыр.: — Чаму мала?

Бібл.: — Не цікавяцца.

Дыр.: — А як вы папулярызуеце свае кніжкі?

Бібл.: — Выстаўкі.

Дыр.: — Якое ў вас насельніцтва?

Бібл.: — У Нурцы мала беларусаў, а ў суседніх вёсках... ці я ведаю, яны не прызнаюцца.

Кожная кніжка патрабуе рэкламы. Добрай, моцнай, цікавай рэкламы бібліятэкара. Беларуская кніжка ў гэтым не з'яўляецца выключэннем. Нельга адсутнасці зацікаўлення кніжкай тлумачыць толькі непрызнаваннем да нацыянальнасці. Гэта гучыць не па-нашаму, не па-сучаснаму.

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАСТОК. Фрагмент пасёлка Тувіма на Антанюку. Фота. Г. Рагазінскага

ШЛЯХІ РАЗВІЦЦЯ сельскай гаспадаркі.
С. ЯНОВІЧ: У бліску нафтавай лямпы.
С. РАМАНЧУК: Чалавек.
ДЗЯДЗЬКА ЛЯВОНЬ: Грыгораўцаўскія матывы.

„...за ўпартую штодзённую працу"

Закрываючы ÏV З'езд Партыі, Уладзіслаў Гамулка сфармуліраваў заклік, які павінен стаць лозунгам нашых штодзённых спраў на бліжэйшыя гады:

«А цяпер за працу, таварышы, за ўпартую штодзённую працу, за пераўтварэнне пастаноў ÏV З'езда Партыі ў рэчаіснасць, за падняцце на вышэйшы ўзровень прыгожага сацыялістычнага гмаху нашай айчыны — Народнай Польшчы».

Што гэта за праца? Як канкрэтна павінна выглядаць штодзённая дзейнасць членаў партыі і ўсіх людзей, якія імкнуцца да ўсебаковага развіцця нашай краіны?

Адказы на гэтыя пытанні даюць багатыя матэрыялы ÏV З'езда — справаздача ЦК, дыскусія і пастановы. Усе гэтыя дакументы пераважна датычаць спраў гаспадаркі, напрамкаў развіцця нашай прамысловасці і сельскай гаспадаркі ў перыяд 1966—70 гадоў. На гэты перыяд плануюцца капіталаўкладанні на суму каля 840 млн. зл., гэта амаль столькі, як за апошнія 15 год. Такім чынам наступная пяцігодка будзе перыядам індустрыялізацыі і аднаўлення гаспадаркі краіны. Цяжка сёння яшчэ сказаць, колькі ўзнікне новых фабрык, але несумненна будзе іх нямала. Гэта будуць пераважна прадпрыемствы электрамеханічнай і хімічнай прамысловасцей. Бо гэтыя дзве галіны прамысловасці сёння вырашаюць аб сучаснасці гаспадаркі кожнай краіны. У сувязі з гэтым, напрыклад, вартасць прадукцыі хімічнай прамысловасці павінна ўзрасці за пяцігодку ў два разы.

У пастанове сцвярджаецца, напрыклад, што прадукцыя азотных угнаенняў павінна ўзрасці да 1 млн. 180 тыс. тон, а фосфарных — да больш 700 тыс. тон у год. У выніку гэтага ўзросту ў 1970 годзе выкарыстанне штучных угнаенняў на кожны гектар павінна быць у 3 разы большае, чым у мінулым годзе. Пастанова прадугледжвае ўзрост валавой сельскагаспадарчай прадукцыі за будучую пяцігодку на 14—15%, прычым раслінная прадукцыя павінна ўзрастаць хутчэй, чым жывёльная, што дапаможа ліквідаваць імпарт збожжа і кармоў.

Яшчэ не раз на старонках нашай газеты будзем падрабязна абмяркоўваць праблемы рэалізацыі пастановы партыі ў справе наступнай пяцігодкі. Сёння толькі назавем некалькі лікаў, якія акрэсліваюць патэнцыял Польшчы ў 1970 годзе. Напрыклад, у гэтым годзе мы павінны даць 64 мільярды квг электраэнергіі (у 1963 годзе — 37 млрд кв). Каменнага вугалю ў 1970 годзе мы павінны здабыць 126—128 млн тон., г. зн. на 13—15 млн тон больш, чым у мінулым годзе. Прадукцыя сталі ў 1970 годзе павінна дасягнуць 11 млн тон, г. зн. на 3 млн тон больш, чым у мінулым годзе. Хопіць аб ліках. Я прывёў іх толькі для таго, каб паказаць скачок, які мы павінны зрабіць за пяцігодку. Адсюль і заклік тав. Уладзіслава Гамулкі, сказаны на заканчэнне з'езда, набірае значэння наказу, сэнс якога кожны мусіць усвядоміць сабе. Накрэсліваючы палітычную і гаспадарчую праграму дзейнасці, ÏV З'езд Партыі вызначыў такія напрамкі ў развіцці прамысловасці, якія (пасля іх выканання) паставяць Польшчу сярод найбольш развітых краін. Расшырэнне гаспадаркі дасць працу дадаткова яшчэ паўтара мільёнам маладых людзей, у большасці тым, што нарадзіліся ўжо ў Народнай Польшчы. Такім чынам гэта будзе пяцігодка маладога пакалення. Таму верым, што вопыт старых дзеячоў спалучаны з маладзёжным запалам гэтага пакалення дасць гарантыю пераўтварэння ў рэчаіснасць пастаноў ÏV З'езда Партыі.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

УЛАДЗІСЛАЎ ГАМУЛКА — Ï САКРАТАР ЦК ПАРП

Шэсць дзён — ад 15 па 20 чэрвеня ўключна — адбываўся ÏV З'езд Польскай Аб'яднанай Рабочай партыі, які выпрацаваў напрамкі развіцця польскай краіны ў найбліжэйшыя гады. 1630 дэлегатаў, запрошаныя госці, прадстаўнікі ÏÏ братніх партый Еўропы, польскія і заграНічныя журналісты — усе з вялікім зацікаўленнем выслухалі абшырны справаздачы даклад Цэнтральнага Камітэта ПАРП, які прачытаў Уладзіслаў Гамулка. У гэтым дакладзе шмат месца было прызначана ацэнцы цяперашняй нашай гаспадаркі і планам на наступнае пяцігоддзе (1966—1970). Многа увагі таксама было прысвечана аналізу ўнутраных праблем Народнай Польшчы і міжнароднай сітуацыі з асаблівым падкрэсленнем справы адзінства міжнароднага рабочага руху.

Ï сакратар ЦК ПАРП Уладзіслаў Гамулка.

З'езд выбраў Цэнтральны Камітэт у складзе 85 членаў і 78 намеснікаў членаў і цэнтральную рэвізійную камісію ў складзе 25 асоб. З'езд зацвердзіў папраўкі да Статута і прыняў пастанову.

НА ПЕРШЫМ ПЛЕНУМЕ НОВАВЫБРАНЫ ЦК ПАРП, ЯКІ САБРАЎСЯ Ў ЧАС ПЕРАПЫНКУ Ў ПРАЦЫ З'ЕЗДА, ЗНОЎ ВЫБРАЎ ПЕРШЫМ САКРАТАРОМ ЦК УЛАДЗІСЛАВА ГАМУЛКУ.

На пленуме было таксама выбрана Палітбюро ЦК ў наступным складзе: Юзэф Цыранкевіч, Эдвард Герэк, Уладзіслаў Гамулка, Стэфан Ендрыхоўскі, Зэнон Клішка, Ігнацы Лёга-Савінскі, Эдвард Охаб, Адам Рапацкі, Мар'ян Спыхальскі, Эўгеніюш Шыр, Францішак Ванёлка і Аляксандр Завадскі.

Цэнтральны Камітэт прызнаў патрэбным паклікаць намеснікаў членаў Палітбюро і выбраў для выконвання гэтых функцый Мечыслава Ягельскага, Пятра Ярашэвіча і Рышарда Стшэлецкага.

У склад Сакратарыяту ЦК выбраны Баляслаў Яшчук, Зэнон Клішка, Эдвард Охаб, Артур Старэвіч, Рышард Стшэлецкі і Юзэф Тэйхма.

Усе члены Палітбюро, намеснікі членаў Палітбюро і члены Сакратарыяту былі выбраны адзінагалосна.

СПОРТ

МЯЧ КОЦІЦЦА ПА СВЕЦЕ

Яшчэ не адгрымела эха астатняга фіналу на «Кубак Еўропы», які мы аглядалі па тэлебачанню, а ўжо майстры футбола розных краін гавораць аб новым крузе.

Цяпер лаўры пераможцы збірае «Інтэр» з Мілану, які нядаўна перамог вядомую каманду мадрыдскага «Рэалю». Гэтая дружына атрымала нямала прапаноў на таварыскія сустрэчы. Вядома, пад увагу бяруцца велізарныя сумы грошай, якія гаспадары будучых сустрэч ахвяруюць на гэтую мэту.

Першым сур'ёзным экзаменам для італьянцаў будзе сустрэча з «Сантасам» — неафіцыяльным рэкардсменам свету. Па гэтай прычыне італьянцы некалькі дзён назад прадоўжылі кантракт на адзін год з Герэрай. Лічаць, што гэты дарагі трэнер (гадавая зарплата без прэміі складае 120 тысяч долараў) хутка верне ўкладзены ў яго капітал. Дырэктар «Інтэрна» ўмее дбаць аб інтарэсах свайго клуба. У Вене перад фінальным спатканнем на прэс — канферэнцыі ўсе яе ўдзельнікі атрымалі ад багатага італьянца па гадзінніку. У замен за гэта дырэктар папрасіў спапулярызаваць яго каманду і пастарацца, каб аўстрыйцы балелі за «Інтэр». Калі так будзе, дык журналісты на яго кошт паедуць на матч з «Сантасам» у Бразілію.

У турніры на «Кубак Еўропы» Польшчу прадстаўляць будзе «Гурнік» (Забжэ). Футбалісты «Гурніка» у мінулым годзе зарабілі 20 тысяч долараў, якія перадалі ў дзяржаўную касу. Даход клуба ў залатоўках складае паўтара мільёна злотых. Вось гэта інтарэс! Спадзяемся, што бягучы год не будзе для гурнікаўцаў горшы. Пасля перамогі ў Вене над лепшай камандай Аўстрыі забжане атрымалі вельмі добрыя рэцэнзіі. Асабліва хвалілі Шалтысіка. Яго стараліся перацягнуць да сябе іншыя заходнія клубы. Аднак паляк не прыняў прапаноў.

Вось так футбольны мяч без перапынку коціцца па свеце і напэўна яшчэ не адну хвіліну эмоцыі дасць яго балельшчыкам.

Л. Тарасевіч

УСПАМІНЫ КАМУНІСТАЎ

Уладзімір Станкевіч

АДЗІН З МНОГІХ

26)

Канцэнтрацыйны лагер у Картуз-Бярэзе ўтварылі ў чэрвені 1934 года паводле ўзору гітлераўскіх лагераў. Заданне канцэнтрацыйнага лагера было ў тым, каб, заламаўшы вязня псіхічна пры дапамозе катаванняў, здзекаў, голаду і паніжэння, змусіць яго падпісаць дэкларацыю аб адмове ад камуністычных поглядаў і аб дапамозе ў барацьбе з камуністычным рухам.

Але можна з гонарам сцвердзіць, што гэта фашыстам удавалася вельмі рэдка і пераважна з людзьмі, якія не былі або былі вельмі слаба і прыпадкова звязаны з камуністычным рухам. Калі ў першыя дні, у першы найбольш уражліва перажываемы перыяд не ўдавалася заламаць, дык потым гэта зрабіць было ўжо немагчыма.

Спачатку ў Бярэзе чалавек адчуваў сябе, як цкаваны звер. Здавалася, што кожны пакінуты на свой лёс. Але потым пачынаў усё больш адчуваць існаванне арганізацыі, яе апеку і дапамогу. Хоць арганізацыя была невідочная, абсалютна законспіраваная, але яна была, жыла і дапамагала вытрымаць катаванні, здзекі і паніжэнне.

Ніхто з вязняў не ведаў, як доўга будзе ў Бярэзе. Ехаў сюды з пастановай ваяводы на тры месяцы, але ў канцы трох месяцаў калі не выпусцілі, дык паведамлялі, што «пан ваявода» прадоўжыў побыт яшчэ на тры месяцы. Можна было прабыць тры месяцы, паўгода, а нават і больш двух гадоў. Калі я прыбыў у Бярэзу ў чэрвені 1936 года, застаў там двух таварышоў — прафесара Мушынскага і доктара Рудэля, якія былі ўжо ад чэрвеня 1934 года і яны засталіся яшчэ пасля майго выхаду.

У Картуз - Бярэзе здарыліся толькі два выпадкі смерці вязняў. У маі 1936 года страшэнна скатаваны студэнт Германіцкі і беларускі селянін Мазырка былі кінуты ў карцэр, дзе ноччу памерлі. Звычайна пільнавалі, каб пміралі не ў Бярэзе, а дома. Калі доктар сцвярджаў, што камусь заставалася нядоўга жыць, дык выпускалі паміраць дахаты.

Іваноўскага і Эйштэйна звольнілі з Бярэзы пасля трох месяцаў, а мяне і Пятрэйку — пасля шасці месяцаў, у канцы снежня 1936 года. Выходзячы з Бярэзы, кожны вязень павінен быў падпісаць, што не будзе расказваць аб тым, што дзеецца ў лагеры.

Праз некалькі дзён пасля нашага прыезду ў Гродна на прывітанне нас таварышы арганізавалі банкет, на якім прысутнічала больш ста чалавек, прадстаўнікі розных прафсаюзных арганізацый. З прывітальнымі прамовамі выступілі прадстаўнікі нашай партыі, ППС і Бунду. Я падзякаваў працоўным Гродна за барацьбу за вызваленне нас з Картуз-Бярэзы і... расказаў аб усім, што выраблялюць там з вязнямі фашысты. Паліцыя мела на банкеце свайго чалавека, бо потым спаткаў мяне шпік і сказаў, што многа непатрэбнага гавару.

Я, выйшаўшы з Бярэзы, далей працаваў сакратаром секцыі беспрацоўных пры акружной камісіі прафсаюзаў. Але гэта ўладам не падабалася, бо ў студзені 1937 года паклікаў мяне павятовы стараста і заявіў, што я павінен выехаць з Гродна. На маё пытанне «куды?» стараста адказаў:

— Польшча доўгая і шырокая.

— Але не для мяне, — адказаў я. — Вам вядома, што ў Польшчы вялікае беспрацоўе, а для пазбаўленага правоў магчымасці да працы моцна звужаюцца. А ў Гродне памагаюць мне жыць рабочыя.

— Вось для дабра гродзенскіх рабочых вы павінны выехаць з Гродна, бо інакш трэба будзе вярнуцца ў Картуз-Бярэзу, — заявіў стараста.

— А я станоўча вам заяўляю, што нідзе з Гродна не паеду. А Бярэзу знаю і ёю мяне не пастрашыце, — сказаў я і выйшаў.

За два тыдні, ў лютым, зноў паклікаў мяне стараста і заявіў:

— Другі і апошні раз паведамляю вас, што мусіце выехаць з Гродна.

— А я зноў заяўляю, што нікуды не паеду, — сказаў я яму.

У кастрычніку 1936 года цяжка захварэў старшыня секцыі беспрацоўных Антон Мат'яш, і таварышы адправілі яго ў Вільна ў клініку на лячэнне. У канцы лютага 1937 года клініка паведаміла, што стан здароўя Мат'яша безнадзейны. Мы вырашылі прывезці яго ў Гродна. З гэтай мэтай я паехаў у Вільна і выпісаў хворага.

У Гродне таварышы чакалі нас на станцыі з машынай хуткай дапамогі. Яны адразу паведамілі, што паліцыя шукае мяне па ўсяму гораду. Я аднак паехаў з Антонам у шпіталь, а потым толькі пайшоў да таварыша Паўла Горбача, у якога скрываўся амаль цэлы месяц, а потым, выконваючы загад партыі, выехаў у Варшаву ў распараджэнне Цэнтральнай Камісіі Прафсаюзаў, кіраўнікі якой спачатку мелі намер паслаць мяне на прафсаюзную працу ў Радом, але потым раздумалі і запрапанавалі працу інструктара ў прафсаюзе сельскагаспадарчых рабочых на павет Ліпна ў Паморскім ваяводстве. Я згадзіўся і паехаў.

ТАКОЕ НЕ ЗАБЫВАЕЦЦА

Прайшло 20 год з таго часу, як адгрымелі жорсткія баі за вызваленне Савецкай Беларусі ад нямецка - фашысцкіх захопнікаў. Беларускі народ рыхтуецца на пачатку ліпеня адзначыць гэту знамянальную дату. Па ўсёй рэспубліцы зараз адбываюцца сходы працоўных, сустрэчы моладзі з воінамі Савецкай Арміі, быўшымі партызанамі і падпольшчыкамі, арганізуюцца турысцкія паходы па партызанскіх сцяжынках і месцах баёў. Дакладна вывучаецца гісторыя партызанскіх атрадаў, падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый.

Нядаўна стала вядома аб мужнай барацьбе яшчэ адной падпольнай камсамольскай арганізацыі, якая дзейнічала ў гады вайны на Беларусі ў раёне буйнейшай у тыя часы электрастанцыі «БелДРЭС» і тарфянога завода «Асінторф».

Чэрвень 1941 года. Прадпрыемствы, дзе працавала больш 10 тысяч чалавек, замерлі. Абсталяванне часткова было вывезена ўглыб краіны, а часткова знішчана. Мужчыны пайшлі на фронт. Немцы занялі Оршу. Фронт адкаціўся далёка на Усход. У рабочых пасёлках насцярожанасць: Што гэта будзе?

...Будзе «новы парадак», — растлумачыў насельніцтву прыбыўшы з групай салдат будучы фашысцкі камендант «Асінторфу». У той самы дзень на вачах сагнаных жанчын, дзяцей і падросткаў была расстраляна мясцовая настаўніца Анна Лотава.

Пякучым болем адгукнуліся ў сэрцах юнакоў стрэлы, усмерціўшыя іх любімую настаўніцу, старэйшага сябра і таварыша. Тыя ж стрэлы і запалілі нязгасны агонь нянавісці да фашыстаў.

Увечары сабраліся на тайны камсамольскі сход і прынялі кароткую рэзалюцыю: «Смерць нямецкім акупантам!»...

29 ліпеня 1941 года Станіслаў Шмуглеўскі, Міхась Цяленчанка і Пётр Клімовіч падпільнавалі арганізатараў «новага парадку». «Смерць за смерць!» — прагучала каманда сакратара падпольнай камсамольскай арганізацыі С. Шмуглеўскага і цэльная чарга скасіла начальніка паліцыі і бургамістра «Асінторфу».

А на наступны дзень пачаліся арышты. Сярод арыштаваных былі браты Міхась і Яўген Цяленчанкі. У іх на паддашшы знайшлі ручны кулямёт.

Пасля катаванняў у гестапа братоў расстралялі на вачах іх сяброў. Трагічная гібель адважных юнакоў многаму навучыла іх сяброў па падполлю. Кожны зразумеў, што вораг вопытны, хітры і жорсткі. Барацьбу з ім трэба весці ўмела і эфектыўна.

Пазней з дапамогай палітрука Савецкай Арміі Яўгеня Вільсоўскага, а затым легендарнага камандзіра партызанскай брыгады Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава камсамольцы-падпольшчыкі распрацавалі сістэму канспірацыі і дзейнічалі згодна з загадамі камбрыга Заслонава і камандвання 16 смаленскай партызанскай брыгады.

У склад падпольнай арганізацыі ўваходзіла 50 юнакоў і дзяўчат, у асноўным гэта былі вучні 9—10 класаў і рабочыя тарфянога завода. Спачатку падпольшчыкі збіралі зброю і боепрыпасы, а таксама стараліся стрымаць аднаўленне завода: падпальвалі склады з палівам, ламалі і псавалі абсталяванне і машыны, вялі агітацыю сярод насельніцтва і ваеннапалонных, якіх немцы прыгналі на распрацоўку тарфяных кар'ераў.

У лютым 1942 года камсамольцы падрыхтавалі пабег вялікай групы ваеннапалонных. Усе яны атрымалі харчы, адзежу, былі узброены з запасаў «камсамольскіх складоў зброі» і перапраўлены ў партызанскі атрад.

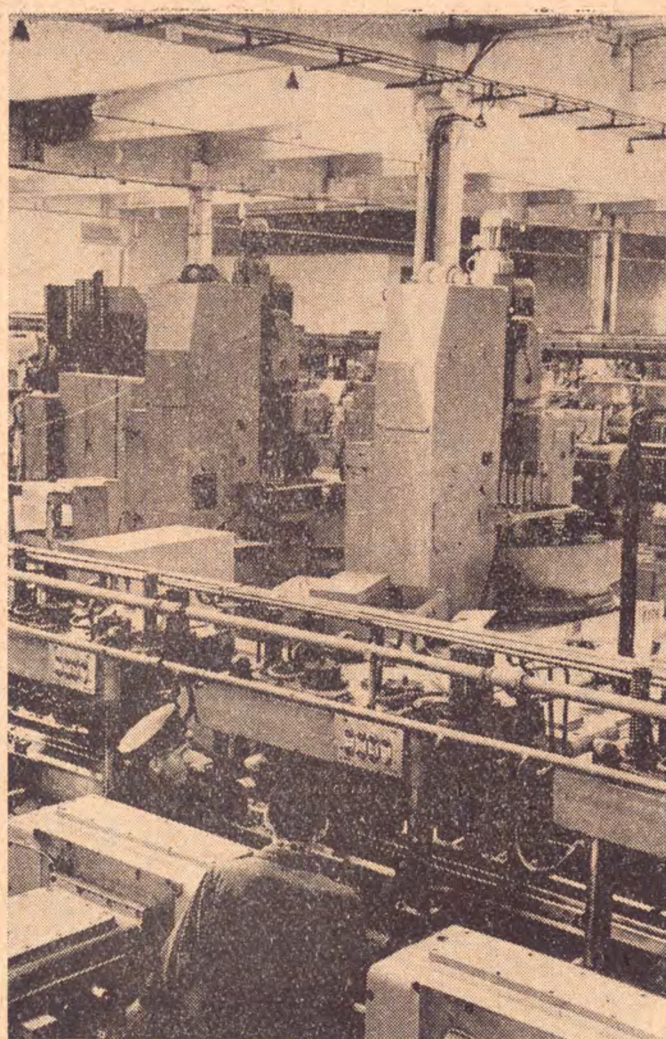
У сакавіку 1942 года падпольшчыкі падпалілі памяшканне, дзе спынілася на адпачынак недабітая пад Масквой воінская часць.

Летам 1942 года фашысты арганізавалі ў раёне «Асінторфа» лагер савецкіх ваеннапалонных, якіх стараліся перацягнуць на свой бок. Некаторыя палонныя, бароняччыся ад галоднай смерці, давалі згоду на «супрацоўніцтва» з немцамі, атрымлівалі адзежу, ежу, зброю і... ішлі ў партызаны.

Асноўная праца ў гэтым была накладзена на групу дзяўчат, якія праявілі выключную адвагу і спрыт, выконваючы гэтае заданне. Дастаткова было памыліцца ў адным чалавеку, нарвацца на здрадніка, зрабіць адзін неасцярожны крок, як за ім пайшоў бы адразу арышт, а затым — смерць.

У жніўні 1942 года падпольшчыкі падрыхтавалі пабег 117 савецкіх ваеннапалонных, якія, захапіўшы 50 нямецкіх кулямётаў і іншую зброю, далучыліся да партызан.

У лютым 1943 года падпольшчыкі пры дапамозе ваеннапалонных Бабылёва, Казанцава і Ярмоліна сфармавалі з ваеннапалонных «воінскую часць», атрымалі зброю і вывелі яе ў партызанскую зону. Адыходзячы, патрыёты замініравалі нямецкія склады з боепрыпасамі. У выніку выбуху было забіта каля 40 нямецкіх салдат і два палкоўнікі.

Фрагмент цэха дызельных матораў Мінскага маторнага завода.

На пачатку 1943 года камсамольцы правялі серыю дыверсій: спалілі чыгуначны мост, склад з боепрыпасамі, пачалі рыхтаваць узрыў на электрастанцыі «БелДРЭС».

15 лютага на «Асінторф» прыехаў спецыяльны ўпаўнаважаны Гітлера барон фон Шпаўке. Пад яго наглядам пачалася будова абаронных аб'ектаў.

Аб усіх работах, руху войск, настроях у лагеры ваеннапалонных падпольшчыкі паведамлялі 16 Смаленскую партызанскую брыгаду. Каб мець лепшую крыніцу інфармацый, падпольшчыкі накіравалі перакладчыкам у штаб Шпаўке камсамольца Мікалая Вялікасельскага.

У сакавіку 1943 года Мікалай паведаміў: Шпаўке едзе аглядаць электрастанцыю. Партызаны (быўшыя ваеннапалонныя) наперад захопліваюць электрастанцыю і робяць засаду на барона. Кароткая бойка і ў выніку яе 50 целаахоўнікаў Шпаўке былі пахаваны на «Асінторфе», а сам Шпаўке ў ацынкаванай трумне вяртаецца ў Берлін.

Пасля гэтага выпадку за камсамольцамі - падпольшчыкамі пачалася ўзмоцненая слежка. Над патрыётамі навісла смяртэльная небяспека.

У верасні 1943 года каля 50 юных мсціўцаў на чале са Станіславам Шмуглеўскім уліліся ў адзін з атрадаў 16 Смаленскай брыгады.

Аляксандр Петрашкевіч

ДАР СССР

Пасол СССР у Польшчы Аверкій Арыстаў перадаў Міністру Культуры і Мастацтва Тадэушу Галінскаму дар савецкага ўрада — 300 тыс зл. на будову помніка ахвярам гітлерызму ў Асвенціме.

ВЯЛІКІ МАСТАК

У Польшчы (Варшаве і Уроцлаве) выступаў у чэрвені дасканалы савецкі піяніст, заслужаны артыст РСФСР, прафесар Дзяржаўнай кансерваторыі імя Чайкоўскага ў Маскве — Якуб Зак. Прыпамінаем, што на III Міжнародным конкурсе ім. Ф. Шапэна ў Варшаве ён атрымаў першую ўзнагароду і маску Шапэна за дасканалае выкананне мазуркаў. Канцэртаваў ужо ў многіх еўрапейскіх краінах. Усюды прымалі яго з вялікім энтузіязмам. У сваёй праграме мае найбольшыя працы Баха, Бетховена, Шапэна, Ліста, Шуберта, Брамса, Рахманінава, Пракоф'ева, Шастаковіча.

Два разы быў у журы шапэнаўскага конкурса (1955 і 1960 г.)

Малады вучоны

Кафедра агульнай і грамадскай гігіены Медыцынскай акадэміі ў Лодзі даследуе ўплыў фізічнага, хімічнага і біялагічнага асяроддзя на здароўе чалавека. У працах сваіх канцэнтруецца перад усім на пытанні харчавання. Разам з Інстытутам Маткі і Дзіцяці апрацавала правілы кармлення пованароджаных. Кіраўніком кафедры з'яўляецца малады вучоны др Генрых Рафальскі — постаць надта папулярная ў Лодзі, вядомы народны дзеяч, член цэнтральных улад ЗСЛЬ

БЕЛАСТОЦКІ КАЎЧЭГ САТЫРЫ

На здымку: (злева) Вальдэмар Вінтэр, Януш Вільман і Гжэгаж Варпо ў песенцы «Поля зелёнэ».

Год таму невялікая група студэнтаў нашай Медыцынскай акадэміі пачала канструяваць свой каўчэг. «Каўчэгам Медыка» (у арыгінале «Арка Медыка») называецца цяпер студэнцкі тэатр сатыры. «Беластоцкі студэнцкі тэатр сатыры». Кожнае слова ў гэтай назве важнае і пацяшальнае. Што сатыры, што беластоцкі, што студэнцкі. (Студэнты значна выпярэджваюць многіх дзеячоў культуры фантазіяй, запалам). Беластоцкі каўчэг плыве. Нельга вымагаць, каб адразу прыбіў да кожнага берага. Але плыве і даплыве. Галоўнае, што ёсць.

За год працы падрыхтаваў дзве праграмы. (У дужках дадам, што каўчэг — аматарскі калектыў). Здабыў ужо II-ое месца на аглядзе студэнцкіх тэатраў у Варшаве. Апошняя праграма «Візэрункі» па зместу і духу наша свойская, пачэрпнутая дзесь з-пад Гайнаўкі, Міхалова ці Гарадка. Далікатная і поўная жоўці. Гэта сатыра рэфлексійная.

Дзяўчаты і хлопцы з «Аркі» (іх сямёра) — свежыя энтузіясты, хоць здаюць сабе справу, (як кожны, хто пабачыць «Арку»), што робячы сатырычную праграму, прышчэпленую ў беластоцкія ўмовы, рушылі цаліну. Энтузіязм зрадзіў «Арку Медыка» і энтузіязм павінен ёй доўга спадарожнічаць. (Новае і смелае нялёгка зацвярджаецца за ўрадніцкімі сталамі).

Галоўны гаспадар у «Арцы» (іншыя таксама галоўныя — каўчэг жа сімвал роўнасці) такі, так сказаць, Ной, а па-звычайнаму Юрка Цесляк, жвавы непаседа — рэжысёр тэатра, закладае выхад каўчэга на шырокія і далёкія воды Беласточчыны. Здабываць прыхільнікаў і прыяцеляў.

Час для «Аркі» цяпер гарачы. У акадэміі экзаменацыйная сесія, а потым — канікулы. Але вернуцца, збяруцца ў каўчэгу і выйдуць з багажом так патрэбнай нам сатыры у вялікае плаванне. (вл)

ВЯЛІКАЯ РЭЧ

(Працяг са стар. 1)

Катавіцамі і за іх купляем мяккія крэслы, робім клубы. Бо Катавіцы такімі клубамі ўжо насычаны.

У нас у Ломжынскім, Манецкім, Замброўскім паветах таксама сядзяць людзі, якія носам чуюць добры інтэрас. У той час, калі ў Гайнаўскім ці Бельскім неяк з цяжкасцю ўперлася 3—4 клубы, тыя тры паветы маюць па 20 і больш.

Каб арганізаваць клуб, трэба мець нейкае памяшканне. Ці будзе яно, залежыць у першую чаргу ад рад нарадовых і найперш ад грамадскіх. Так як няма сітуацыі без выйсця, хочучы, можна зрабіць усё. І для прыкладу: той жа Ломжынскі павет. Іх старшыня павятовай рады (мае чалавек гаспадарскую галаву) сказаў усім гаспадарам грамад: памяшканне на клуб павінна быць, не маеце грамадскага, найміце прыватны пакой, плаціце дзяржаўнае і рабіце клуб. І так было. Вынікаў чакаць доўга не прыйшлося. Зацікаўленне газетай расце і расце.

Справа так званай правізіі — матэрыяльнага зацікаўлення гаспадара клуба. Мы прывыклі да выгоднага становішча: за культуру плаціць дзяржава, а культурны дзеяч гідзіца гандлем, калі нават гэты гандаль вельмі вузкі. Нейкі ўкол эканоміі вельмі б прыдаўся людзям з такім становішчам. А другое: клубы на вёсцы — гэта ж пэўная форма паслуг той жа вёсцы. Людзі атрымліваюць працу — ці ж дрэнна гэта? І трэцяе, ніхто не абурaецца на кіёскі «Руху» ў горадзе і ахвотна купляе тут усе патрэбныя дробязі. А калі рэч даходзіць да вёскі, пачынаюцца мудрагельствы, таргоўля на тэму вясковых людзей: ці трэба ім, што ім можна і г.д. Маю прэтэнзію да культурных улад і дзеячоў, што справу, якую падносяць людзям і (асабліва вясковым) так надта перажоўваюць, высмоктваючы пры гэтым сокі. Страўнікі аднак у людзей добрыя і нястраўнасці не трэба баяцца. Тут зрэшты вылазіць і справа даверу да людзей, але даволі аб гэтым. Аж дзіва бярэ, што гаворачы аб рэчы так яснай і простай, як карыснасць клубаў прэсы, іх прыдатнасць на вёсцы, даводзіцца так моцна пераконваць.

Справа ўсё яшчэ адкрытая. «Рух» можа арганізаваць цяпер неабмежаваную колькасць клубаў ва ўсіх вёсках са звыш 500 жыхарамі. Усім нам залежыць, каб выйсці насустрач ініцыятыве з адкрытымі рукамі. Шчыра кажучы, не ўзяць грошай, калі можна, было б неразумна. А каб пераканацца да канца, што клубы прэсы і кнігі «Руху» — рэч вялікая, трэба іх найперш пастарацца ў сябе мець.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

У клубе прэсы «Рух» у вёсцы Пілікі (Бельшчына) Фота (мх)

ПАД БЕЛАВЕЖСКІМІ СОСНАМІ

(Працяг са стар. 1)

А кніжка як рухавік прагрэсу і асветы стаіць над многімі людскімі хібамі. Ад бібліятэкара залежыць многа, калі не ўсё — ён кіраўнік, рулявы гэтага магутнага рухавіка. Ды не кожны бібліятэкар здае справу, якое магутнае аружжа мае. Так, седзячы на семінары, адчувалася, што сярод прысутных 60-ці асоб бібліятэкараў нямнога сапраўдных энтузіястаў кніжкі — такіх поўных, ідэалістаў. Некаторыя проста людзі, выконваючыя без узлётаў і ўпадкаў свае абавязкі, за якія ім плаціцца.

Вяртаючыся яшчэ да самога семінара. Вялікую ролю ў нашым жыцці адыгрывае ранг. У кожным выпадку. Ранг становішча, ранг працы, ранг чалавека. І ранг семінара. Так было ў гэтым годзе. І тут клапатлівасць ваяводскай бібліятэкі не падвяла. На семінары быў прадстаўнік Міністэрства культуры, былі запрошаны і прыехалі старшыня Украінскага таварыства і журналіст з «Нашага слова», да таго па некалькі асоб ад люблінскіх і жэшоўскіх бібліяітэкараў. Прыватна прысутнічаў навуковы супрацоўнік Беларускай Акадэміі Навук з Мінска, які цяпер знаходзіцца на стыпендыі ЮНЕСКО ў Польшчы. Лекцыі чыталі выкладчыкі з Варшаўскага універсітэта.

Белавежскія стройныя сосны ветліва прымалі тых, ад каго залежыць перамога кніжкі над бяздзейнасцю, забабонамі, абыякавасцю і адсталасцю. (ВЛ)

МОЦНА І ТАННА

Мікалая Ігнацюка ў Дыдулях (Бельскі пав.) застаў я на праполцы агароду. Побач сонца выграваюцца на сонцы цэментавыя слупкі, якія ён зрабіў на агарожу сваёй сядзібы.

— Моцная і танная рэч, — гаворыць Ігнацюк, пагладаючы на гэтыя слупкі. Адзін слупок каштуе мне не больш дваццаці злотых, а калі б прыйшлося купляць дрэва, заплаціў бы ў многа разоў больш. Падобныя слупкі зрабіў кіраўнік нашага малачарскага пункта...

Словам, прыклад не ідзе ў лес.

Расці лес высокі

Ва ўрочышчы за вёскаю Рутка (Гайнаўскі пав.) сёлета закончана пасадка лесу на плошчы 34 гектараў. Хаця адсюль да Белавежскіх лясоў рукой падаць, гэта зусім не значыць, што не трэба дбаць пра маладняк. Там, дзе растуць толькі кусты ды хмызняк без ніякай карысці, павінен быць пасаджаны лес. Хай не пустуе наша зямля.

Пішучы гэтыя словы, мне прыпамінаюцца абшары лясных пагоркаў на Сакольшчыне — так званыя, Сланскія і Лапіцкія горы. Там таксама калісьці, рос дрымучы лес, які бязлітасна высекалі ласія на капіталы купцы. Цяпер тыя аколіцы падобныя на пустыню. Апошнім часам сям-там надумаліся людзі сасадзіць лес, па пару гектараў — каля Слойкі, Лапіч, Казловага Луга. Гледзячы на гэтыя невялікія квадраты лясной зеляніны, лысыя пагоркі здаюцца яшчэ большымі. Шмат прыдзецца папрацаваць, каб вярнулася назад сюды пушча.

(ся)

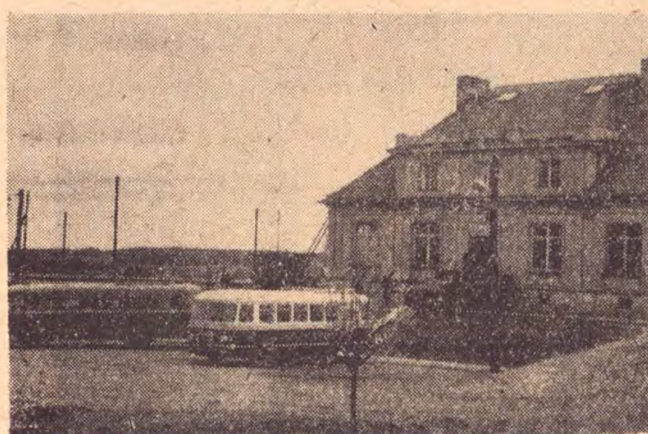
ДРУЖНАСЦЬ

У вёсцы Тапаркі (Гайнаўскі пав.) будзе святліца. Так вырашылі людзі і кожны кінуў на гэту справу па 380 злотых «ад коміна». Узбіралася 20 тысяч, немалая сума. Убачыўшы такую людскую ахвярнасць у барацьбе за тапаркоўскія культурныя інтарэсы, дубіцкая грамадская рада не магла мець цвёрдага сэрца, змякла і паабяцала поўных 10 тысяч злотых ад сябе на святліцу (з бюджэтных лішак). Штосьці падобнае стала і з «сэрцам» павятовага аддзела культуры. Словам, ёсць ужо **сорак тысяч**, як у банку — якраз столькі, колькі трэба было на гэту святліцу накшталт шырэзнай вясковай хаты. Крыху будзе яшчэ каштаваць рамонт... і солтыс ўжо будзе мець куды склікаць на збор народ, а дубіцкі мастацкі гурток выкарыстае гэтую акazію і прадставіць сваю аматарскую прадукцыю (пакуль няма ўласнай святліцы). (ся)

АДЛЕГЛАСЦЬ НЕ СТРАШНА

Чыгунка далёка абмінае цэнтр Сямяціцкага павета. Найкарацейшай дарогай ад горада Сямяцічы да станцыі Сямяцічы — 6 кіламетраў. Гавораць, што здарылася так таму, што жыхары Сямяціч не захацелі даць хабару будаўнічым чыгункі Седльцы — Чаромуха. Вялікай бяды аднак няма. Дзяржава пастаралася аб выгодзе для людзей. Да кожнага пасажырскага цягніка, які паяўляецца на станцыі Сямяцічы, пад'язджаюць аўтобусы, якія прывозяць людзей, спяшаючых у далейшую дарогу і забіраюць тых, што прыехалі наведаць цікавы гарадок або проста вяртаюцца дамоў.

Гэтак ёсць зараз. А вось яшчэ, прыкладна, 15 год таму, каб дабрацца са станцыі ў горад Сямяцічы, часта прыходзілася ісці пешшу або наймаць фурманку. Дарэчы, станцыя тады памяшчалася ў маленькім бараку, які быў збіты проста з дошак.

Цягнік ад'ехаў. Пасажыры перaселі ў аўтобусы. За 10 мінут будуць яны ўжо ў горадзе Сямічы. (ВР)

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

Добрыя яблыкі не падаюць з неба

Усе мы любім фрукты — вялікія і сакавітыя грушы, круглыя і румяныя яблыкі, налітыя слівы і чарэшні. На Беласточчыне мала садоў (прыпадае 1 дрэва на жыхара) і яшчэ менш добрых пладоў. Таму спажыванне фруктаў і гародніны ў нас у тры разы меншае ад сярэдняй, якую падаюць лекaры — спецыялісты.

Чаму ў нас мала садавіны? На гэта ёсць розныя прычыны: першая — мала пладовых дрэў добрых гатункаў. Нават дзяржаўныя гаспадаркі (выключаючы Камены Двор), не маюць вялікіх садоў; другая — неадпаведны догляд за садамі: не засёўды даем арганічныя і мінеральныя ўгнаенні, не апырскваем; трэцяя — малая колькасць месц перахоўвання і пераапрацоўкі, даючых шансы высокіх заробкаў.

Дзякуючы усяму гэтаму, атрымліваем малых ўраджаі, пладу брыдкія, чарвівыя. Якраз беластоцкая садавіна і характарызуецца слабой таварнай прадукцыяй, прычым нізкай якасці. Таму і можна сумнявацца, ці садоўніцтва ў нас аплачваецца.

Цяпер, хоць пільнай палявой работы ёсць нямала, трэба не забываць і аб садзе, аб угнаенні яго і барацьбе са шкоднікамі.

Пасля таго, як дрэвы адцвілі, трэба ўгноіць азотам. Вакол дрэва пасыпаем угнаеннем з разліку 1,5 — 2,2 ц на гектар (калі не давалі арганічнага ўгнаення) і 0,5 — 1 ц на га (калі абкладалі гноем). Добрыя вынікі дае таксама ўгнойванне гнойнай жыжкай — гнаёўкай. Уліваем яе ў ямкі, выкапаныя каля дрэва.

Пасля вясенняга апырсвання садоў прыходзіць час і на чарговыя. Беластоцкія сяляне часта апырскваюць сады толькі адзін раз. Гэта дае малы эфект. Апырскваць трэба 6—12 разоў за сезон. Цяпер найлепшы час для апырскавання садоў супраць яблынёўкі (а таксама і пархa), якая з'яўляецца прычынай чарвівых пладоў. Дрэвы апырскваем мыш'яком з вапнай (арсенянам вапны). Шкоднік грызе атрутую скурку маленькага плада і гіне. Пры апырскванні даем 40 дкг мыш'яку на 100 літраў трохпрацэнтнага сернавапнавага раствору або на 100 літраў 0,2%-нага раствору цюраму.

Грушы апырскваем растворам цюраму 75 або меднымі прэпаратамі. На позніх чарэшні даем азотакс (1% — на раствор) у час, калі даспяваюць ранніх чарэшні. На слівы — медныя прэпараты з дадаткам акарыцыдолу.

Паводле ацэнкі спецыялістаў з ваяводскай станцыі аховы раслін, у гэтым годзе шкоднікі выступілі масава. Таму асабліва важнае значэнне набывае хімічная барацьба з імі.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

ДА ПЫТАННЯ АБ БЕЛАРУСКА-ТАТАРСКІХ ФАЛЬКЛОРНЫХ СУВЯЗЯХ

Непасрэдныя сувязі ў мінулым паміж рускім, украінскім, беларускім і татарскім народамі выклікалі рад цікавых працэсаў у фальклоры. Маем тут на думцы ўзаемаўплывы, якія ўзбагачалі духоўную спадчыну гэтых народаў, пакідаючы прыкметны след у іх прымаўках, пагаворках, народных абрадах ці нават анекдотах. Што датычыць беларуска - татарскіх фальклорных сувязей, дык яны з'ўляліся не так інтэнсіўнымі і працяглымі, як руска - татарскія або ўкраінска-татарскія. Гэта было выклікана м. інш. спыненнем непасрэдных адносін паміж беларусамі і татарамі, пачынаючы наогул з перыяду падзелу Залатой Арды на тры ханствы на пераломе XIV—XV ст. Праўда, яшчэ да пачатку XX ст. беларусы і татары сутыкаліся, аднак гэта з'ява мела ўжо лакальны характар. Размова тут ідзе, зразумела, аб татарах — патомках крымскіх і заволжскіх татар, якія пасяліліся на тэрыторыі сучаснай Беларусі і часткова Беласточчыны ў XIV—XV вяках, а затым асіміляваліся з мясцовым насельніцтвам, засвоіўшы яго мову і часткова звычаі. Аб некаторых праявах гэтай асіміляцыі гаварылася ўжо ў мінулым годзе ў «Ніве» ў артыкуле сааўтара гэтых слоў М. Канапацкага, які пісаў аб помніках арабска-беларускай пісьменнасці, т.зв. кітабах («Ніва», №20).

Даследчыкі згодна адзначаюць, што шматвяковае шчыльнае сужыццё беларускага і татарскага грамадстваў аказала несумненны ўплыў на знешні характар татарскіх абрадаў, дзе заўважым нямала беларускага элементу, напрыклад, ў хрысцінах, вяселлі, хаўтурах. На гэтыя з'явы ўказваў ужо савецкі даследчык В. Вольскі. На яго думку, асабліва вясельны абрад татарскага насельніцтва заключаў у сабе шмат запазычанняў з беларускага фальклору, а часам атрымоўваліся нават арыгінальныя спалучэнні элементаў народнай абраднасці беларусаў з элементамі рэлігійнага рытуалу іх мусульманскіх суседзяў. Польскі даследчык Юліян Талько - Грынцэвіч, напрыклад, чуў перад першай сусветнай вайною хаўтурныя песні нашых татар, нагадваючыя сабою вельмі выразна беларускія мелодыі.

Пасля спынення ў XIV—XV ст. ст. непасрэдных адносін між асноўнай масай татар і беларусамі фальклорныя адносіны паміж імі мелі пасрэдны характар — праз рускі і ўкраінскі фальклор, ці проста праз друк. У беларускай вусна - паэтычнай спадчыне знойдзем параўнальна шмат твораў, падобных па сэнсу і форме да татарскіх. Гэта можам прасачыць на прыкладзе загадак, анекдотаў, а асабліва прымавак. У гэтым апошнім жанры беларуска - татарскія ўзаемаадносіны былі найбольш інтэнсіўнымі. Калі, напрыклад, супаставім татарскія прымаўкі з беларускімі, пачэрпнутымі са зборніка Ф. Янкоўскага («Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы», Мінск, 1962), дык знойдзем звыш ста падобных па сэнсу і форме прымавак ў абодвух народаў. Частка гэтых прымавак па сваёй тэматыцы прысвечана працы, напрыклад: «Папрацуй да поту, пад'ясі ў ахвоту» — «Аша тойганджик, ишле терлегенджик» («Работай до поту, поешь в охоту»); «Хто не працуе, той не есць» — «Ишлемеген тишлемез» («Кто не работает, тот не ест») і г.д. Нямала беларуска - татарскіх тоесамых прымавак адлюстроўвае сацыяльныя ўзаемаадносіны, напрыклад: «Панскае работы не пераробіш» — «Байнынъ иши битмез» (Байской работы не переработаешь»)

Несумненную цікавасць прадстаўляюць для нас таксама тыя беларуска-татарскія тоесамыя прымаўкі, якіх не сустрэнем у фальклоры рускага народа. Сярод іх прыгадаем наступныя: «Не той моцны, хто стрымлівае коней, а той, хто стрымлівае сябе»; «Куляй нацэліш у аднаго, у двух, а трапным словам у тысячу» і г.д. Гэтыя прымаўкі, на наш погляд, агульнацюркскага паходжання, таму што сустракаюцца апрача татар у многіх другіх народаў Усходу.

Цікава прадстаўляецца пытанне загадак, значная колькасць якіх у беларусаў і татар падобная не толькі па тэматыцы, а таксама па зместу і форме, напрыклад: «У аднае мацеры пяць сыноў» — «Бир ананынъ беш баласы бар» (У адной матери пяць сыновей») — пальцы. Налічваем 150 такіх падобных загадак. Падабенствы знаходзім таксама ў жанры анекдотаў. Характэрнымі з'ўляюцца тут беларускі анекдот «Ці была ў пана галава, ці не?» і татарскі анекдот «О жадном Аджи-бабе и ловком бедняке Ахмет-Ахае». У дэталях супадаюць татарскі і беларускі анекдоты — «Несцярка» і «Как Ахмет-Ахай разоблачал бахчисарайского кадия». Чым жа ж мы тлумачым гэтыя падабенствы? Перш за ўсё агульнасцю жыццёвых каляін і поглядамі гэтых народаў, а таксама гістарычна - культурнымі сувязямі ў фальклорнай галіне.

Што датычыць татар — жыхароў беларускіх зямель, дык яны разам з цэлым мясцовым грамадствам карыстаюцца ўсімі гэтымі фальклорнымі жанрамі, успрымаючы іх ужо як сваё роднае і блізкае. У пачатку XX ст. дзе-нідзе бытавалі сярод нашых татар арыгінальныя прыказкі і прымаўкі, пачэрпнутыя м. інш. з кітабаў, якіх у той час крыху чыталі старэйшыя людзі. Сёння кітабы з'ўляюцца ўжо амаль недаступнымі і вывучаюцца толькі даследчыкамі. Так, напрыклад, у Вільні гэтай справай займаецца Антон Антановіч. Ён асабліва спазнае мову помнікаў арабска - беларускай пісьменнасці. У студзені мінулага года вучоны прачытаў даклад аб кітабах на Усесаюзным з'ездзе арабістаў у Ленінградзе. Даклад выклікаў вялікую цікавасць сярод савецкай навуковай грамадскасці. А восенню 1963 года А. Антановіч выступіў па гэтаму пытанню на першай рэспубліканскай навуковай канферэнцыі ў Мінску, прысвечанай беларускай лексікалогіі і лексікаграфіі. Шырэй аб выступленні А. Антановіча пісаў у газеце «Літаратура і мастацтва» ад 19 лістапада 1963 года В. Рагойша. Ён справядліва падкрэсліваў наспеўшую неабходнасць выдаць найбольш значныя тэксты кітабаў у агульнадаступнай сістэме транскрыпцыі.

Новыя доследы ў СССР і Польшчы, дзе праяўляецца таксама штораз большая ўвага да вывучэння культурнай спадчыны мусульманскага насельніцтва, прынясуць шмат новага і каштоўнага аб звычаях і мове татарскага асяроддзя — гэтага маленькага асколка мусульманскага Усходу на славянскіх землях.

РЭФІК МУЗАФАРАЎ
кандыдат філалагічных навук.
МАЦЕЙ КАНАПАЦКІ

Ад рэдакцыі: Суаўтарам гэтага артыкула з'ўляецца Рэфік Музафараў — савецкі даследчык фальклорных сувязей паміж татарамі і вусна - паэтычнай творчасцю рускага, украінскага і беларускага народаў.

ПА-ГАНДЛЕВАМУ ДА НАРОДНАЙ ВЫТВОРЧАСЦІ

У Чэхах Арлянскіх — амаль у кожнай хаце плятуць саламяныя каробкі і дастаўляюць на пункт скупу ў Гайнаўцы. Васіль Васілюк з Чэхаў-Арлянскіх абавязаўся сплесці ў бягучым годзе сорак каробак. За кожную каробку ён атрымоўвае 148 злотых.
Фота (мх)

Адбылася ўрэшце нарада-размова артыстаў і людзей гандлю. Такая канфрантацыя была вельмі патрэбная. Успамінаючы аб артыстах, маю на думцы народных вытворцаў — усіх, што ткуць дываны, лепяць гаршчкі, плятуць каробкі. Народнае мастацтва гэтага роду перастала быць мастацтвам для мастацтва, стала фактычна гандлёвай праблемай. І вось па ініцыятыве Ваяводскага аддзела культуры спатыкаюцца людзі, адказныя за гандаль і за народную вытворчасць. Гавораць аб тым, што ў кіёсках «Руху», на святочных кірмашах трэба экспанаваць нашы вырабы. Замест агідных лялек, людзі навучацца з часам купляць народныя памяткі.

Была слушная мова аб тым, што нашымі вырабамі трэба насыціць асабліва турыстычныя мясцовасці, як Белавежа, Драгічын, Аўгустоў, Голдап і г.д. Добра б у такіх мясцовасцях паставіць асобныя кіёскі беластоцкіх народных памятак. Людзям на радасць, нам на грошы. Нам — гэта значыць беластачанам усяго ваяводства. Тут і прапаганда нашага народнага мастацтва. Нехта сказаў на ўспомненай нарадзе, што іменна продаж — найлепшая прапаганда.

Трэба цешыцца, што па гандлёваму глянулі мы на народную вытворчасць. Гандлёвы падыход — гэта стымул развіцця гэтай вытворчасці, а значыць і крыніца ўзбагачэння вёскі.
(вл)

ПРАЦА І ДАХОД

Кантрактацыя дае даход. Аб гэтым пераканаліся многія. Сёлета ў Дыдулях (Бельскі пав.) Уладзімір Томчук кантрактуе тры гектары ільну, Лявон Бурыла — 2 гектары, другія менш. Лён патрабуе догляду, ручной працы. Вырасціць нават адзін гектар ільну — гэта вялікая праца. Аднак людзі не шкадуюць сваіх намаганняў. Аплачваецца.

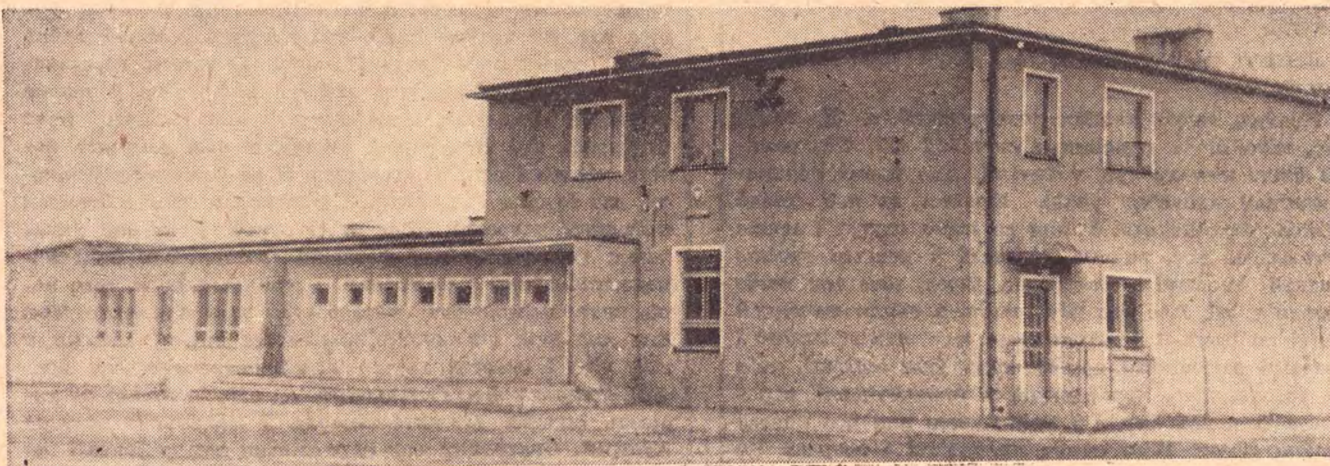
Апрача ільну, у Дыдулях і Москаўцах таксама многа гаспадары кантрактуюць цукровых буракоў.
(ся)

ПРА ДАРОГІ...

...так многа чуем, што, здаецца, нічога новага ўжо нельга сказаць. Іменна гэтак думаў я, калі праходзіў пясчаным гасцінцам ад кляшчэляўскай шашы да Грэдалёў, дзе выйшлі жанчыны і мужчыны будаваць грамадскім чынам жвіраванку. Дарожны наглядчык Сцяпан Данілюк з Пашкоўшчыны не без гонару гаварыў аб пільнай працы мясцовых людзей, задаволена правяраў, ці правільна выкапаны равы.

Аказваецца, справа не толькі ў тым, каб не ламаліся вазы ў вясеннім разводдзе і можна было прайсці ў вёску, як кажуць, сухою нагою. Гэта дарога дасць лепшы зручнейшы даезд да чыгуначнай грыгараўцаўскай станцыі, куды не аднаму даводзіцца вазіць на продаж сваё гаспадарскае багацце — бульбу, буракі, лён або збожжа ў ГС у Орлі.
(ся)

ШКОЛЫ 1000-годдзя

На граніцы двух паветаў — Бельскага і Гайнаўскага — паміж дзвюма вёскамі Крывяцічамі і Морам пабудавана ў 1961 годзе школа-помнік 1000-годдзя Польскай дзяржавы. Нягледзячы на тое, што насупраць і з боку гэтай школы знаходзяцца сялянскія хаты вёскі Крывяцічы (Бельскі павет) адміністрацыйна яна належыць да Гайнаўскага павета, таму што пабудавана на пляцу, які залічаецца да Мораўскага палетка. При школьным памяшканні ёсць таксама кватэры для настаўнікаў.

5 настаўнікаў навучае тут 128 дзяцей. Вялікай папулярнасцю ў школе карыстаецца тэлевізар. На велізарным калідоры кожную пятніцу дэманструюцца фільмы арлянскай кінаперасоўкі.

Тэкст і фота
М. ХМЯЛЕЎСКАГА

ПА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

ЧЫСТКА

Герынг, вядомы лётчык часоў першай сусветнай вайны, пазнаёміўся ў Мюнхене з Адольфам Гітлерам, які назначыў яго начальнікам фармацый СА. У лістападзе 1923 года адбылася няўданая спроба дзяржаўнага перавароту нацыстаў. Паранены Герынг пры дапамозе жонкі і сяброў уцёк заграніцу; прыпыніліся на радзіме жонкі — у Швецыі. Тут змяшчаюць яго ў бальніцу для вар'ятаў, выявілася, што ён небяспечны наркаман. Падлечаны, варочаецца ў Германію і пасля выбарчых удач нацыстаў выбіраецца старшынёю нямецкага парламента — Рэйхстага. Пры пасрэдніцтве Герынга, Гітлер дабіваецца паразумлення з вялікім капіталам, і ў выніку таго робіцца канцлерам германскага ўраду. Аднак улада Гітлера не з'яўляецца поўнаю, пагражае ёй кіраўніцтва СА. Начальнікам штаба трохсоттысячнага СА быў асабісты вораг Герынга, Эрнст Рэм.

Рэм расчараваны. Лічыў, што пасля свайго прыходу да ўлады Гітлер аб'яднае армію з СА, і яго, Рэма, як вопытнага афіцэра, паставіць на чале новай «народнай арміі». Тым часам Гітлеру патрэбны давер у старых, спрактыкаваных генералаў, без якіх немагчыма стварыць магутную армію. Пагарджаны імі Рэм увёў бы замяшанне.

Калі Рэм зразумеў, што Гітлер цяпер не да ягоных амбіцый, прабуе здабыць уплывы ў паліцыі, стараецца прапхнуць на высокія пасады сваіх даверанных і такім чынам паставіць паліцыю на службу інтарэсаў СА. Гэта яўна не спадабалася Герынгу, Гімлеру і Гейдрыху, якія ў амбіцыях Рэма бачылі пагрозу сваім планам разбудовы СС як апоры дыктатуры. Ясна, што імкненні Рэма не падабаліся таксама і кіраўнікам арміі, якіх ён называў клікаю «кабінетных генералаў і склератычных юнкераў». Гітлер хутка дайшоў да вываду, што інтрыгі Рэма патражаюць і яго пазіцыі, таму вырашыў разлічыцца з ім як небяспечным канкурэнтам. Дата сакрэтнай акцыі была ўстаноўлена на ноч 30 чэрвеня 1934 года. Пачалася падрыхтоўка да падступнай разні.

Эрнст Рэм знаходзіўся ў Бад Візее, над возерам Тэгерн, у Баварыі. У недалёкім Мюнхене размясцілася значная частка членаў яго штаба. Нічога не спадзяваліся. Яшчэ пазаўчора Гітлер у размове па тэлефоне з Рэмам нагаварыў многа мілых слоў і сказаў, што 30 чэрвеня прыедзе ў Бад Візее, каб разам абмеркаваць планы на будучыню. І прыехаў, але з атрадам СС. Перапалоханага Рэма вывалаклі з ложка і расстралялі. Другія групы СС зрабілі крывавую расправу над рэмаўскім штабам.

Арышты прыхільнікаў Рэма праходзілі па ўсёй Германіі, найстрашней у самым Берліне .Тут дзейнічаў Герынг і мала вядомы яшчэ тады яго памочнік Гімлер. Спецыяльныя патрулі СС шнырылі па горадзе, лавілі людзей паводле загадзя падрыхтаваных спіскаў. Гімлер чытаў уголас імёны і прозвішчы затрыманых, Герынг распараджаўся. Найчасцей:

— Расстраляць!

Не ўсіх давозілі жывымі, некаторых забілі ў кватэрах. Так загінуў папярэднік Гітлера на пасадзе рэйхсканцлера фон Шлейхер. Банда эсэсаўцаў уварвалася на кватэру, застрэліла яго, жонку і гасцюючага ў іх генерала Брэдава. Падобным чынам быў застрэлены адзін з найбліжэйшых калісьці сяброў самога Гітлера, выдатны дзеяч СА і нацысцкай партыі — Карл Эрнст. Не разумеючы ў чым справа, ён загінуў са словамі: — «Няхай жыве Гітлер!» (Хайль Гітлер!)

Поўна, загінуў бы гэтаксама чалавек, які адкрыў дарогу Гітлеру да ўлады: былы канцлер, а цяпер падканцлер фон Папен. У апошнюю хвіліну Гітлер «памілаваў», адумаўся, што расстрэл свайго намесніка як здрадніка дзяржавы падарве аўтарытэт ураду.

Страшэнная чыстка адбылася. Была знішчана маса дзеячоў гітлераўскай нацысцкай партыі, якія былі нявыгаднымі або небяспечнымі для панавання асобы Адольфа Гітлера, які перастае ўжо гаварыць аб дэмакратыі, выключае са складу ўраду ўсіх тых, што маглі б яму ў чым-небудзь перашкаджаць. Застаюцца абсалютна паслушныя. Рэйхстаг урачыста дзякуе Гітлеру за «ўратаванне радзімы ад вайны і хаосу», падобную падзяку перасылае Гітлеру і Герынгу прэзідэнт Гіндэнбург. Праз некаторы час пасля Гіндэнбург памёр у таямнічых акалічнасцях. Канцлер Адольф Гітлер пераймае функцыі прэзідэнта. Гаворыць: «Ну, цяпер я пакажу вам, як трэба кіраваць краінаю!»

(а-ся)

Праўда аб папарацькветцы

З даўніх часоў бытуе ў нас легенда аб тым, што ў цёмную летнюю ноч на Івана Купалу ў лесе распускаецца казачна прыгожая папараць - кветка. Знайсці яе, як сцвярджае легенда, вельмі проста, бо яна свеціцца ў начной цемры.

Сёння ў нас не засталося ўжо ніякіх сумненняў наконт існавання папараць-кветкі. Але затое зусім нечакана для людзей пацвердзілася тая частка старажытнай легенды, у якой гаворыцца, што сама папараць-кветка нібыта валодае здольнасцю свяціцца ў цёмную купалаўскую ноч.

Не так даўно сусветна вядомы савецкі астраном Г. А. Ціхаў адкрыў здольнасць папараці выпраменьваць інфрачырвоныя праменні. Ім быў праведзен наступны цікавы дослед.

У поўнай цемры, якая, відаць, была ніколькі не горш за купалаўскую, даследчык сфатаграфаваў галінку папараці на фотаплёнку, вельмі адчувальную да інфрачырвоных праменняў.

Калі плёнку праявілі і разгледзелі фатаграфію, то аказалася, што на ёй, апрача самой галінкі папараці, бачны таксама і белы гіпсавы дыск, які знаходзіўся побач з ёй. Зразумела, што ён сам па сабе не з'яўляўся крыніцай інфрачырвонага святла. Яго асвятляла маленькая галінка.

Зусім магчыма, гаворыць даследчык, што вочы старажытных людзей былі здольныя ўспрыймаць святло і ў інфрачырвонай частцы яго спектра. Толькі пазней гэтая іх асаблівасць знікла з-за непатрэбнасці або атрафіравалася па якой - небудзь іншай прычыне.

БЕНЗІНАВАЯ БОМБА

У мясцовасці Санта Калома дэ Граманет каля Барселоны наступіў выбух склада з бензінам і алівай. Гіганцкі пажар (30 тысяч літраў бензіну) працягваўся доўгія гадзіны. Пажарнікам давялося цяжка папрацаваць, каб спыніць яго. Струмень агню дасягаў 200 м.

Так выглядаў пажар.

НАВІНКІ НА РЭЙКАХ

У канцы мая на Галоўным вакзале у Варшаве міністэрства камунікацыі арганізавала паказ новых вагонаў розных тыпаў.

На здымках: мадэрнізаваны вагон - рэстаран, выгляд унутры і першы рэнтгенаўскі вагон, які ўжо пачаў працу ва Уроцлаўскім ваяводстве.

Юрый Дольд-Міхайлік

БАРОН ФОН ГОЛЬДРЫНГ ПАСЛЯ ВАЙНЫ

Нунке некалькі разоў прайшоўся па пакоі, потым сеў на крэсла і пачаў:

— Вы памятаеце нашу размову ў кафэ, у Аўстрыі?

— Вельмі добра, гер Нунке!

— Хачу вам сказаць — вы зрабілі на мяне тады не вельмі добрае ўражанне. Гаварылі і паводзілі сябе, як вучань пачатковай школы.

— Даруйце, гэта Талейран сказаў: «Нам дадзена мова, каб хаваць свае думкі!»

— Вы забыліся, што ён гаварыў пра мову дыпламатаў, а не разведчыкаў.

— Што? Значыць, разведчык....

— Я не скончыў: разведчыкаў - сяброў, хацеў я сказаць... Але вернемся да нашай ранейшай размовы. Я гаварыў вам тады, што адна вайна скончылася, трэба рыхтавацца да новай. А хто рыхтуе новую вайну? Дыпламаты і разведчыкі, перш за ўсё. І вось я, стары вопытны разведчык, бачу, як пераможцы рабуюць маю айчыну. Тое, што яны забіраюць машыны, мастацкія каштоўнасці, што нашы вынаходніцтвы становяцца амерыканскімі або англійскімі, — гэта мяне мала хвалюе. Прыйдуць лепшыя часы — я ў гэтым перакананы — і ўсё вернецца на сваё месца. Але нас, нямецкіх разведчыкаў, рабуюць больш. У нас забіраюць людзей. Разумееце, жывых людзей! Тыя кадры нямецкай разведкі, якія мы рыхтавалі дзесяцігоддзямі, сёння ўжо служаць або неўзабаве

36

будуць служыць разведцы Англіі або Злучаных Штатаў. Спіскі нашай агентуры, на якую ні фюрэр, ні папярэднія ўрады, я ўжо не кажу пра кайзера, не шкадавалі ні часу, ні грошай, цяпер трапілі да амерыканцаў. Як бачыце, уся наша агентура пад пагрозай. Частка перакінецца да амерыканцаў, частка, тыя, якія не пойдуць на гэта, будзе ліквідавана. Сёння Нямеччына ляжыць у руінах. Мяне гэта хвалюе, але не настолькі, каб я страціў апетыт, а замест яго атрымаў хранічную бяссонніцу, бо будынак, завод адбудаваць лягчэй, чым нанава пабудаваць разведку. Для гэтага патрэбны не гады, а доўгія дзесяцігоддзі. А вы разумееце, Фрэд, што гэта азначае? І гэтае страшэннае разбурэнне разведкі адбываецца на маіх вачах, у маёй прысутнасці — я ж не такі наіўны, каб пасляваенны час перажыць у лагеры палонных нямецкіх афіцэраў...

— Дзякую за камплемент! — кінуў Фрэд, крыва ўсміхнуўшыся.

— Праўда, многа нашых разведчыкаў, я б нават сказаў, кіраўнікоў ранейшых службаў СС, СД, уцяклі. Іх было нямала тут, у Іспаніі. Але пасля перамогі саюзнікаў адносіны ўрада Франка да нас рэзка змяніліся. Франка сам баіцца за сваю скуру, і нашы эмігранты, не ўсе, вядома, выехалі ў розныя краіны Лацінскай Амерыкі... Спадзяюся, Фрэд, што мы яшчэ ўбачымся з імі. Але так або інакш, а сёння нямецкай разведкі не існуе. І ў гэтыя часы, калі паміж Расіяй і яе былымі саюзнікамі пачынаюцца ўжо спрэчкі, якія трэба спадзявацца, перарастуць у супярэчнасці, варожасць, а там, дай Бог, і ў вайну, што для нас вельмі каштоўна сёння. Наш народ працавіты і творчы. Не

37

пройдзе і двух дзесяцігоддзяў, як мы загоім раны вайны, і нашы гарады стануць такімі, якімі былі яны да вайны. Нашы жанчыны ніколі не скардзіліся на бясплоднасць. Не пройдзе і дваццаці гадоў, як мы будзем мець поўныя кантынгенты прызыўнікоў у армію. Але дзе мы будзем браць разведчыкаў? Дзе, я вас пытаюся?

Фрэд з вялікай цікавасцю слухаў таго, хто ўчора яшчэ быў фон Кронс, сёння ператварыўся ў гера Нунке, а заўтра, магчыма, выбярэ сабе новае імя. Такім усхваляваным ён яшчэ не бачыў заўсёды спакойнага і халоднага оберста. А той, быццам падаграючы ўласнымі аргументамі самога сябе, горача вёў далей.

— Самае каштоўнае, што мы павінны сёння зберагчы, гэта кадры разведчыкаў. І калі вас затрымалі як кадравага афіцэра, я спалохаўся. Ну, вядомая рэч, што вас, як знаўцу Расіі, знаўцу рускай мовы, тайна завярбуюць амерыканцы. Я вырашыў гэтаму перашкодзіць, неяк зрабіць так, каб вы апынуліся ў школе «Рыцараў высакароднага духу», начальнікам якой з'яўляюся я... Пра гэтую школу я вам раскажу потым, ды вы і самі даведаецеся. Я яе ператвару ў школу, дзе будуць выхоўваць і рыхтаваць кадры будучай нямецкай разведкі. Мой план атрымаў поўнае ўхваленне тых кіраўнікоў разведкі фатэрленда, якія знаходзяцца сёння ў эміграцыі. І мне здавалася, што ваша знаходжанне тут будзе больш чым карыснае. Тое, што для ўсіх вы пакойнік, што ўсе вашы знаёмыя, у тым ліку і нявеста, атрымаюць паведамленні пра расстрэл Генрыха фон Гольдрынга, — пойдзе толькі на карысць справе. Мінулае памерла ў маленькім гарадку Аўстрыі. Новае для вас нарадзілася тут, у Іспаніі, ля

38

ТРЫБУНА чытачоў

Пажар у Навасадах

Нядаўна ў Навасадах дзеці, бавячыся запалкамі, сталі прычынай пажару. Агонь знішчыў бы многа будынкаў, каб не ахвярнае змаганне са стыхіяй пажарных каманд з Навасад, з Гайнаўкі, Нараўкі, Бельска і нават Беластока. Гасіць пажар прыехала таксама войска.

Васіль Аксенцюк
в. Ласінка

Спаборніцтвы пажарнікаў

У нядзелю каля поўдня раздаўся свіст сірэн. Усе думалі, што недзе пажар. Павыбягалі з хат мужчыны, жанчыны і дзеці. Але ўжо зараз пераканаліся, што гэта не пажар, а спаборніцтва пажарных каманд, якія накіраваліся па дарозе ў Ялоўку. Там адбылося змаганне пажарнікаў за першае месца. Наша бандароўская пажарная каманда ў гэтым спаборніцтве заняла другое месца.

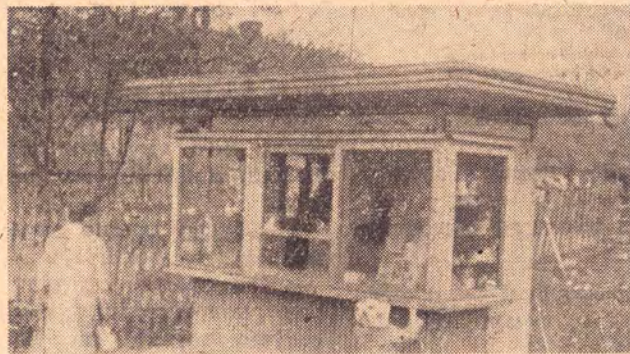
М. ЛАЎРАШУК
в. Бандары

Можна будзе пакупапца

Па ініцыятыве партыйнай арганізацыі ў Скупаве жыхары гэтай вёскі прыступілі да будовы басейна. Ідуць намаганні, каб на 22 ліпеня можна было аддаць яго да супольнага карыстання. Старыя і маладыя ахвотна выходзяць на грамадскую працу. Асабліва моладзь многа працуе. Менавіта яна найбольш будзе купацца ў гэтым басейне.

Яўген Рэент
вёска Міхноўка

ГАЗЕТНЫ КІЁСК

Па сярэдзіне вёскі Рыбалы стаіць газетны кіёск «Рух». У гэтым кіёску купляюць часопісы не толькі жыхары Рыбал, але і суседніх вёсак. Дзякуючы гэтаму кіёску вясковыя людзі пазнаёміліся з многімі газетамі і часопісамі, якіх раней не даводзілася купляць.

Лёня Леанюк
в. Плёскі
Тэкст і фота аўтара

Новы брук

Брук на дарозе з Новаберазова да Койлаў так зпішчыўся, што цяжка па ім праехаць. І вось гэты стары брук жыхары Койлаў разам са школьнікамі знялі і зараз укладаецца новы брук.

Янка Іванюк
вёска Койлы

Залаты колас для бібліятэкаршы Бірылкі

У сёлеташнім чытальніцкім конкурсе «Залаты колас» аб'яўленым газетай «Дзеннік людовы», Беластоцкая ваяводская бібліятэка заняла сёмае месца. Дзве нашы бібліятэкі з ваяводства атрымалі цэнтральныя ўзнагароды. Гэта якраз бібліятэкі з беларускіх мясцовасцей: грамадская бібліятэка ў Баршчэве (Беластоцкі павет) — матавеласіпед і бібліятэчны пункт на ўскраіне Гайнаўкі, кіраваны бібліятэкаршай Бірылка. Бірылка бясплатна кіруе гэтым бібліятэчным пунктам. Нармальна працуе прыбіральшчыцай. Як узнагароду атрымала камплект кніжак — рэч, якую палюбіла найбольш.

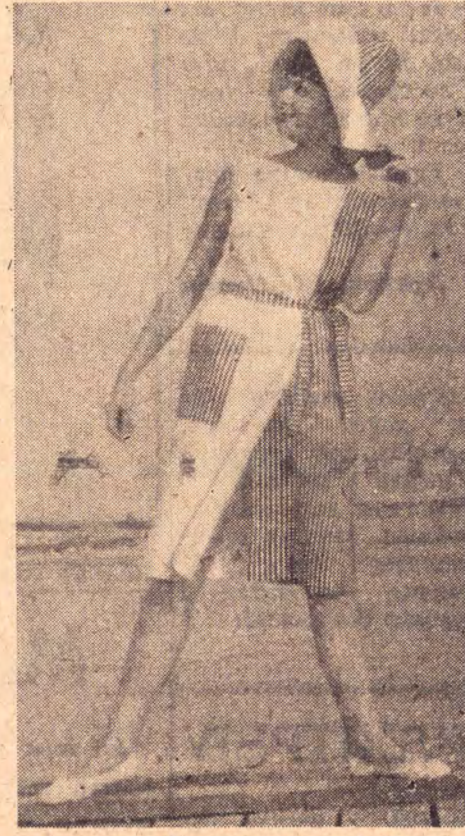
З 20-ці кніжак сучасных польскіх пісьменнікаў, якія ў рамах конкурсу трэба было прачытаць, найбольшую папулярнасць здабыла «Зарава ў Бяшчадах» Гергарда. (вл)

КАЛІ І КОЛЬКІ

Цікава параўнаць некаторыя лічбы з канцылярскай статыстыкі ў грамадскай радзе ў Грыгораўцах (Бельскі пав.) У 1962 годзе налічана роўна 890 коней ва ўсёй грамадзе, а ўжо цераз год, у 1963 г., — 871 штука. Знаць, паменшала на 19 штук. Кароў за той час павялічылася на 13 штук. Некаторыя кажуць, што «трынаццатка» — нешчаслівая лічба?.. Аднак кожны разважны гаспадар згодзіцца з тым, што лепш мець на 13 кароў больш, чымсьці коней пры нашай машына - трактарнай тэхніцы. (ся)

МОДА • МОДА • МОДА • МОДА • МОДА •

1. Купальны касцюм з сітца ў палосачкі. Трусы прыкрывае кароценькая спадпічка.
2. Прыгожая сукенка на пляж. Кожная пала іншая — правая белая, левая ў палосачкі. Да таго капялюш у колер сукенкі. (мф).

невялічкага гарадка Фігерас. Усё зразумела для вас, былы афіцэр нямецкай арміі, Генрых фон Гольдрынг, а цяпер Фрэд Шульц?

— Усё! І дзякую за шчырасць.

— На сёння досыць. Будзем спаць. Пра ўсё іншае пагаворым пазней. Толькі вы не пагарджайце медыцынай, набірайцеся сіл і як мага хутчэй станавіцеся на ногі. Майце на ўвазе, вам давядзецца пазнаёміцца з патранесай нашай школы — доннай Агнесай Мендэндас.

— А што гэта за штука?

— А ці не замнога для аднаго вечара? П[illegible]ым раскажу. Дарэчы, хачу папярэдзіць: вельмі не раіў бы гаварыць ёй, што вы праваслаўны.

— Яна каталічка?

— Ненавідзіць усё, што [illegible] мае адносін да каталіцтва. І таксама выхавала сваю дачку.

— Калі будзе патрэбна, я з аднолькавым правам магу назваць сябе магаметанінам.

— О, да гэтага, напэўна, не дойдзе... Дабранач!

Але ноч гэтая [illegible] была добрай для таго, хто ў свае дваццаць чатыры гады пабываў ужо і Грыгорыем Ганчарэнкам, і лейтэнантам Камаровым, і Генрыхам фон Гольдрынгам, а цяпер стаў Фрэдам Шульцам.

Рой думак, якія выклікала новая сітуацыя, не даваў спаць.

І, галоўнае, непакоіла тое, што на ўсім свеце не было чалавека, які б ведаў, дзе ён, куды трапіў, і які мог бы дапамагчы.

Працяг за тыдзень

39

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка!

«Мяне заўсёды цікавяць твае парады маладым дзяўчатам і хлопцам. Але я ніколі не звярталася за парадай, бо не мела клопатаў. А вось пісьмо з № 23 (432) «Нівы» вельмі мяне абурыла і ўсхвалявала. А таму, што яно падпісана маім імем, а я сапраўды жыву ў вёсцы на літару «С» і мне якраз споўнілася 18 год. Я упэўнена ў тым, што гэтае пісьмо напісалі мае сяброўкі. У ім у сапраўднасці нічога дрэннага не напісана, але ведаеш, як можна сябе адчуваць, калі ў вёсцы пачнуць платкаваць. Вельмі мне непрыемна, бо многа тут рэчаў выдуманых. Праўда толькі ў тым, што гэты лясніччы некалькі разоў танцаваў са мной на забаве. Больш нічога! Праўда, што гэты хлапец сапраўды прыгожы, але ці штонебудзь абавязвае яго да мяне больш, калі мы толькі разам патанцавалі? А замуж выходзіць мне нават і ў галаву не прышло. Добра, што сяброўкі гэтыя не напісалі яшчэ чаго-небудзь горшага. У вёсцы ўсе аб гэтым гавораць, сорам на вуліцу паказацца. І мне вельмі крыўдна. Ці ж можна рабіць такія рэчы? То ж кожны мог бы напісаць на другога шмат такіх лістаў, але дзе годнасць, дзе амбіцыя?

З нецярплівасцю чакаю адказу

Гэтым разам сапраўдная Лена з вёскі «С» Гайнаўскі павет».

Разумею цябе, Лена, што сапраўды прыкра чытаць рэчы, якіх наогул не было. Выясняю табе, што ў кутку «Сардэчныя тайны» друкуем адказы на лісты, у якіх не пададзены дакладныя адрасы. Бо так жадаюць дзяўчаты і хлопцы, якія хочуць параіцца. Яны самі просяць нас змяніць назвы вёсак, паветаў і імёны, а нават самі выбіраюць сабе назвы і імёны. Цікавяцца гэтым кутком і дзякуюць за парады. Аднак можа быць прыпадковае супадзенне назваў Бо ж аднолькавых імён, назваў вёсак на аднолькавую першую літару ў павеце ёсць шмат. Нам цяжка даведацца ці нехта сапраўды **аб сабе** напісаў ці не. Так здарылася з парадай для Цябе, якой ты наогул не прасіла. Такога выпадку, як з Табой, Лена, мы не мелі. Пішаш, што людзі ў вёсцы смяюцца з Цябе. Думаю, што калі прачытаюць гэтае Тваё пісьмо ў нашым кутку, пачнуць смяяцца з тваіх сябровак, наіўных і неразумных. Цяжка нават іх назваць сяброўкамі, бо ці ж так паступаюць сяброўкі?

Сорамна, вам сяброўкі, вельмі сорамна. Так паступіць здольны толькі неразумніцы. І мы вельмі хацелі б, каб такія рэчы больш не паўтараліся

Сэрцайка

Праграма на 28.VI. — 5.VII.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Wielka tajemnica" (franc.), 30.VI.—2.VII. „Pociąg na tyły" (radziecki), 3—5.VII.

Кляшчэлі
„Pieśń marynarzy" (NRD), 30.VI.—2.VII. „Dwa zebra Adama" (polski), 3—5.

Дубіны
„Wielka tajemnica" (franc.), 30.VI.—2.VII.

Нараў
„Zbrodniarz i panna" (polski), 1.—5.VII.

Нараўка
„Gdzie jest generał" (polski), 1—3.VII.

Черамуха
„Ludzie błękitnego płomienia" (radz.), 31.VI.—2.VII. „Dramat w kosmosie" (radz.), 3—5.

Чыжы
„Ballada huzarska" (radz.), 1—5.VII.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Ostatni kurs" (polski), 1—5.VII.

Бранск
„Pięć dni i pięć nocy" (NRD), 30.VI—2.VII. „Złodziej z Bagdadu" (angl.), 3—5.VII.

Орля
„Czarny monokl" (franc.), 1.—5.VII.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Sambrero" (radz.), 30.VI.—2.VII. „Wyrok na V c" (jugosł.), 3—5.VII.

Міхалова
„Patria o muerte" (polski), 30.VI.—2.VII. „Niebo bez krat" (rumuński), 3—5.VII.

Супрасль
„Życie Adolfa Hitlera" (NRF), 30.VI.—2.VII. „Milosc Aloszy" (radz.), 3—5.VII.

Чорна Беластоцкая
„Pechowiec na prerii" (USA), 30.VI.—2.VII. „O 6-tej wieczorem po wojnie" (radz.), 3—5.VII.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Ludobójcy" (szwedzki), 30.VI.—2.VII. „Ewakuacja" (radz.), 3.—5.VII.

Мілейчыцы
„Jedyna szansa" (NRD), 30.VI—2.VII. „Dwa zebra Adama" (polski), 3—5.VII.

Нурэц
„Kiermasz" (NRF), 30.VI.—2.VII. „Całe złoto świata" (franc.), 3—5.VII.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Drugi tor" (NRD), 30.VI.—2.VII.

Сухаволя
„Znów ku gwiazdom" (radz.), 30.VI.—2.VII.

Янаў
„Ludzie i bestie" II s. (radz.), 30.VI—2.VII. „Mój drugi ożenek" (polski), 3—5.VII.

Сідра
„Komiczny świat Harolda Lloyda" (USA), 30.VI.—2.VII. „Ludzie i bestie" I s. (radz.), 3.—5.VII.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Trzynastego nocą" (bułg.), 4.—5.VII.

Новы Двор
„Rudy" (radz.), 4—5.VII.

Ружаны Сток
„Alibi doskonałe" (angl.), 30.VI.—2.VII. „Orkiestra wojskowa" (węgierski), 3.—5.VII.

У днях 29.VI. — 5.VII. у мясцовасці Шудзялава і Райск фільмы высвятляцца не будуць.

ТЭАТРЫ

Тэатр ім. Вянгеркі

(выязная група)

Бельск Падляшскі
„Odwety" — 1.VII.
Гайнаўка
„Odwety" — 2.VII.—3.VII.
Белавежа
„Odwety" — 4.VII.
Бранск
„Odwety" — 5.VII.

ГУМАР САТЫРА

ВЫСОТНЫ ВЕРАБЕЙ

О, гэтага Вераб'я ведалі вераб'і цэлага горада! Яшчэ б, дык у яго было гняздо пад карнізам высотнага дома!

— Тут у вас ц-цудоўна! — захапляліся госці. — Такі ч-чароўны від, такое ч-чыстае паветра...

— Ш-шчыра кажучы, не ўяўляю, як бы я жыў ніжэй, — адазваўся гаспадар гнязда, прыгладжваючы рэдзенькі чубок.

І хто бы мог падумаць, што ён, як і шмат іншых вераб'ёў, нарадзіўся пад сялянскай страхой!

— Цяпер урэшце перастанеш страсаць попел на дыван.

КУРЫНЫ ПОГЛЯД

— З цябе карысці людзям мала, —
Карове курыца сказала,
— Ты дарма толькі ясі —
Вось яйка паспрабуй знясі.

П. ШЫБУТ

ХІТРАСЦЬ ГУЛЬТАЯ

У час экзаменацыйнай сесіі адзін гультай вырашыў здаваць экзамены з першай групай, спадзяючыся, што яму памогуць больш моцныя таварышы.

Прафесар крыху пачакаў, а затым сказаў:

— Хто згодны адказваць без падрыхтоўкі, таму стаўлю ацэнку на бал вышэй.

Гультай накіраваўся да стала прафесара і, падаўшы залікавую кніжку, сказаў:

— Стаўце мне тройку.

— Чаму?

— Я нічога не ведаю.

УСЯЧЫНА

«1 + 1 = 1»

БІЗНЕС НА ПАРНАГРАФІІ

Толькі Порт - Саід можа параўнацца з Нью-Йоркам па выпуску парнаграфічных выданняў. 715 мільёнаў долараў гадавога прыбытку атрымліваюць кампаніі, якія займаюцца выданнем парнаграфічнай літаратуры, нудзісцкіх часопісаў, псеўданавуковых сексалагічных даследванняў і псеўдамастацкіх карцін. Гэты тавар прадаецца не з-пад палы ў цёмных завулках. Выдаўцы адкрыта рэкламуюць свой тавар у газетах і часопісах, а нядаўна пачалі рассылаць свае выданні наложным плацяжом школьнікам. Здабыўшы на пошце адрасы школьнікаў, якія атрымліваюць дзіцячыя ці маладзёжныя выданні, агенты кампаніі рассылаюць па гэтых адрасах сваю прадукцыю.

ШКАДА ЧАЛАВЕКА

Антон і Пятро — даўнія знаёмыя. Некалі, гадоў пяць назад, працавалі ў адной установе. Сябрамі не былі, але знаёмства з таго часу не забылася: то выпадкова сустрэнуцца на вуліцы, пагавораць, а то Пятро часцяком наведаецца да Антона.

І от Пятро пазычыў у Антона сто злотых. І пасля таго нібы забыў дарогу да Антона. Час ідзе, а грошай не аддае. Аднойчы Антон убачыў Пятра здалёк на вуліцы, але той зрабіў выгляд, быццам не заўважыў яго, і шмыгнуў у магазін.

Потым ужо іх агульны знаёмы сказаў Антону:

— А ты і не ведаў? Ён жа такі: пазычыць і не аддае. Добра яшчэ, што ты не багата даў яму, дык не вельмі шкадаваць будзеш.

— Грошай мне не шкада, — са смуткам адказаў Антон. — Шкада чалавека...

Аркадзь Марціновіч

— Я вымушаны звярнуць вам увагу, што ў меню вы няправільна напісалі маё прозвішча...

МІЖ НАМІ

Тры рэчы асабліва нудныя: доўгі артыкул, пісьменнік без гумару і адпачынак з жонкай.

Тры рэчы асабліва рызыкоўныя: занадта прадпрыемлівы ўрач, абстрактнае мастацтва і адпускнік без жонкі.

САМ СЯБЕ ПЕРАХІТРЫЎ

На станцыі стаяў цягнік «Беласток — Уроцлаў». У вагон увайшоў дзядзька. «Людзей шмат, — думае ён, — але я іх абману».

Ён адкрыў пакрыўку чамадана і закрыў, а потым палез пад лаўку.

— Што вы шукаеце? — перапалохаліся пасажыры.

— Ды змяя з чамадана выпаўзла.

Людзей з вагона бы ветрам здула, а дзядзька лёг на лаўку і спіць. Ноччу прачнуўся і крычыць:

— Кандуктар, хутка Уроцлаў будзе?

— Які там Уроцлаў? — гаворыць кандуктар. — Учора нейкі дурань выпусціў змяю, цяпер адчапілі вагон. Вось і стаім у тупіку.

Мясцовы хуліган

ПАВЕЛ ЦЫТАВІЦКІ

МАЯ КАР'ЕРА

Аб тым, што наш дырэктар добры, прыемны чалавек, я даведаўся ў першыя ж дні сваёй працы. У суботу ён прыйшоў у наш цэх і сказаў:

— Чэсць! Як у вас з планам? Добра? Малайцы! А вы ведаеце, якая розніца паміж жанчынай шасці год, шаснаццаці, дваццаці шасці, трыццаці шасці і сарака шасці?

Цудоўны анекдот. Усе ад душы смяяліся. Праз тыдзень дырэктар прыйшоў зноў і сказаў:

— Чэсць! Як у вас з планам? Добра? Малайцы! А вы ведаеце, якая розніца паміж жанчынай шасці год...

Усе засмяяліся, толькі я адзін не зразумеў солі і пытаю паціху суседа.

— Ён жа ўжо расказваў гэты анекдот?

— Ён яго расказвае трэці месяц. Да гэтага быў іншы.

— Дык чаму вы тады рагочаце?

— І табе раім. Быў тут адзін, што не хацеў усміхнуцца, дык атрымаў такую характарыстыку, што ў дыверсантаў лепшыя бываюць...

Я страшна спалохаўся. «Ну, думаю, у наступную суботу я сваю памылку выпраўлю і звярну на сябе ўвагу».

І калі дырэктар прыйшоў, я, счакаўшы крыху, пакуль ён скажа «чэсць, як у вас з планам, добра малайцы, а вы ведаеце», ужо на словах «Якая розніца паміж» пырснуў з усёй моцы.

Дырэктар спыніўся на паўслове, па твары яго пачала пералівацца чырвань — ад інфрачырвонага адцення да фіялетавага, і выбег прэч.

Не, мяне не знялі з работы, бо з-за нейкіх махінацый выгналі дырэктара. Гэта было пачаткам маёй кар'еры.

Мяне палічылі чалавекам, які першы адважыўся раскрытыкаваць невыносныя манеры нашага дырэктара.

АКЕНЦА ДУМАК

Калі мне было дваццаць год, я прызнаваў толькі самога сябе. У трыццаць год я гаварыў ўжо: «Я і Моцарт», у сорак: «Моцарт і я», а цяпер я ўжо гавару толькі «Моцарт».

Шарль Франсуа Гуно (1818 — 1893) — вядомы французскі кампазітар.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Янкі Цялушэцкага** з Ляўкова, Гайнаўскага павета, змяшчаем савецкую папулярную песню

Ты рядом со мной

Вечерком,
За окном,
В синем небе мерцает звезда.
Каждый раз
В этот час
О тебе я тоскую всегда.
Вижу в сумерках я
В платье белом тебя,
Ты рядом,
Ты рядом со мной, дорогая,
И все ж далека, как звезда.

Без твоих
Голубых
Ясных глаз я прожить не могу,
Ты во сне
Снишься мне
Незабудкой на светлом лугу.
Только вот на беду
Нужных слов не найду,
Но песня,
Но песня тебе всё расскажет,
О чем я сказать не могу.

Час пробьет,
Ночь уйдет,
И погаснет звезда за окном...
Знаю я —
Никогда
В сердце ты не погаснешь моем.
И для нас вешним днем
Расцветет все кругом,
Мы рядом,
Мы рядом с тобою, родная,
Счастливой тропинкой пойдем.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bitk L-3